

ANOTÁCIE, GLOSY

MEIER, Mischa: *JUSTINIÁN. ŽIVOT A VLÁDA VÝCHODOŘÍMSKÉHO CÍSAŘE*. Červený Kostelec : Nakladatelství Pavel Mervart, 2009. 192 s.

Nemecký historik a profesor na univerzite v Tübingene, Mischa Meier, patrí medzi popredných odborníkov na rané dejiny Východorímskej ríše, špeciálne na obdobie vlády cisára Justiniána (527 – 565). Jeho práce sú v Nemecku prijímané s veľkým ohlasom, často aj kvôli rôznym kontroverzným tvrdeniam a názorom nekorešpondujúcim s myšlienkami starších historikov. Meierova publikácia o Justiniánovi je nielen prvým dielom tohto historika preloženým do češtiny, ale prvou monografiou o Justiniánovi v češtine vôbec. Pritom spomínaný panovník patrí spolu s Herakleiom a Bazileom II. jednoznačne k najslávnejším a najmocnejším východorímskym (byzantským) cisárom.

Publikácia je rozdelená na štrnásť kapitol a doslov k českému prekladu, v ktorom sa Vlastimil Drbal zaoberá údajným slovaniským pôvodom cisára Justiniána. Úvodné tri kapitoly pojednávajú o situácii v Byzancii pred nástupom Justiniána na trón. Meier v nich zobrazuje nielen vládu cisárov Anastasia (491 – 518) a Justina I. (518 – 527), ale aj postupné odcudzovanie západnej a východnej časti ríše. Aspoň stručne sa snaží vysvetliť aj úlohu kresťanstva na Západe a na Východe, odlišnosti jednotlivých kresťanských cirkví a profily ich najslávnejších predstaviteľov. Samozrejme, dôraz kladie na problematiku Východu a spory ortodoxie s ariánmi, nestoriánmi a monofyzitmi.

Štvrtá kapitola sa už konkrétne zaoberá nástupom Justiniána na trón (527) a jeho vládou až do osudného povstania Nika! v roku 532. V tejto časti Meier prezentuje najdôležitejšie reformy a nariadenia, ktoré cisár zaviedol krátko po menovaní do

funkcie a spomína aj zásadné zmeny v domácej a zahraničnej politike Byzancie. Justinián bol pravoverný kresťan a v jeho ríši nebolo pre pohanov a heretikov miesto. Snažil sa ich systematicky zničiť, alebo donútiť, aby prijali „jeho“ formu kresťanstva ako väčšina obyvateľov ríše. Tejto prvej vlne násillia voči pohanom padla za obeť aj slávna Platónova akadémia v Aténach, ktorá ako sídlo pohanskej filozofie bola zrušená a mnoho učiteľov bolo nútených hľadať útočisko v Perzii. Práve Perzská ríša bola aj v Justiniánovom období veľkým rivalom Byzancie a vzájomné vojny vyplňali takmer celé obdobie cisárovej vlády.

V piatej kapitole Meier podrobne popisuje ľudové povstanie Nika! v Konštantínopole, ktoré nakoniec musel cisár krvavo potlačiť a zahynulo pri ňom 30 000 ľudí. Meier sa však nedrží, povedzme, štandardného výkladu priebehu povstania, ale rozvíja teóriu, že Justinián povstanie chcel, bolo zámerne vyprovokované a cisár sa nepokúšal napätie zmierniť, naopak usiloval sa o jeho eskaláciu! Meier síce vo veľkom používa dobové pramene (Prokopios, Theofanes, Romanos Melodos), no nenachádza v nich presvedčivé dôkazy pre svoje hypotézy, resp. ich vo svojej publikácii neuvádza. Táto teória je nesporne zaujímavá, no žiada si podoprenie vo forme konkrétnych historických dôkazov.

Samostatnú kapitolu autor venoval aj cisárovej manželke Theodore a stanovil si náročný cieľ: zobrazit ju čo najobjektívnejšie vo svetle dobových prameňov. Meier konštatuje, že táto úloha nie je ľahká, pretože pramene sú príliš tendenčné. Historik Prokopios vo svojej *Anekdote* na adresu Theodory nešetří vulgarizmami a prirovnáva ju k diablu na tróne. Naopak, autori z radov monofyzitov (ktorých Theodora podporovala) skladajú na cisárovnú chválospevy a v ich očiach je jej spoluvláda božím darom a ona sama žijúcou sväticou.

V nasledujúcich kapitolách autor podrobne mapuje vojenské úspechy a neúspechy byzantských vojsk, ktoré často bojovali na-

raz na dvoch frontoch. Meier zdôrazňuje, že Justiniánov plán obnoviť Rímske impérium (*Renovatio Imperii*) v čo najväčšej možnej miere určite neexistoval v čase nástupu cisára na trón, ale stal sa aktuálnym až po dobytí kráľovstva Vandalov v roku 535. Po pričlenení územia severnej Afriky k Byzancii sa Justinián naplno oddal tejto myšlienke obnoviť niekdajšie Rímske impérium, a ďalšie vojny na Západe na seba nenechali dlho čakať. V rokoch 535 – 554 prebiehali v Itálii dve dlhé a vyčerpávajúce vojny proti Ostrogótom, ktoré Meier rozoberá hlavne v siedmej a deviatej kapitole. Skončili sa takmer úplným vyhladením Ostrogótov, ktorí museli Itáliu opustiť a mnohí historici sa neboja nazývať Justiniánove dobyvačné ťaženie genocídou, hoci Meier tento termín nepoužíva.

Pozitívne hodnotíme autorov zámer predstaviť podrobnejšie mnohé významné osobnosti Justiniánovej doby, ktoré boli v cisárových službách a výrazne zasiahli do osudov Byzantskej ríše. Máme na mysli najmä vojvodcov Belisara a Narsa, právnika Triboniana, či geniálnych staviteľov chrámu Hagia Sofia, Izidora z Milétu a Anthemia z Tralleis. Vyzdvihnúť musíme aj autorovu snahu o priblíženie zložitej náboženskej situácie vo vtedajšej spoločnosti a zmeny, ktoré nastali počas dlhoročného Justiniánovho panovania. Cisárov vplyv na fungovanie štátu a život jeho obyvateľov bol obrovský a premena antickej Východorímskej ríše na stredovekú Byzantskú má podľa Meiera základy práve v tomto období.

Publikácia je okrem českého doslovu Vlastimila Drbala doplnená aj o rozsiahly súpis zahraničnej, ale aj českej, resp. slovenskej literatúry. Čo však chýba je menný i miestny register, ktorý by odborná publikácia mala mať. Napriek tomu dielo Mischa Meiera o cisárovi Justiniánovi odporúčame do pozornosti nielen byzantológom, ale aj všetkým záujemcom o fascinujúci svet dejín Byzantskej ríše.

M. Konečný

HASKINS, Charles Homer: *NORMANI V EVROPSKÝCH DEJINÁCH*. Jinočany : Nakladatelství H&H, 2008. 289 s.

Charles Homer Haskins (1870 – 1937) patrí k najvplyvnejším osobnostiam americkej historiografie. Pôsobil na niekoľkých univerzitách v Spojených štátoch ako profesor histórie a od roku 1902 až do náhlej smrti v roku 1937 bola jeho domovským pracoviskom Harvardská univerzita. Tu sedemnásť rokov zastával funkciu dekana, no popritom sa angažoval aj v spoločnosti Medieval Academy of America a takisto v politike. Stal sa dokonca poradcom amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, a vrcholom tejto časti jeho kariéry bola účasť na Parížskej mierovej konferencii v roku 1919, kde pôsobil ako člen americkej delegácie a prezidentov tlmočník pri rozhovoroch s francúzskym premiérom Georgesom Clemenceauom.

Haskins, ktorý okrem francúzštiny perfektne ovládal i latinčinu a gréčtinu, patrili k popredným americkým odborníkmi na stredoveké dejiny a jeho špecializáciou bolo obdobie normanských výbojov. Svoju knihu o Normanoch v európskej histórii vydal po prvýkrát už v roku 1915, no do češtiny ju preložil až Tomáš Klimek v roku 2008. Napriek značnému časovému odstupu od publikovania originálu však dielo neustratilo na význame a má čo povedať aj súčasnému čitateľovi. Samozrejme, v niektorých prípadoch bol prekladateľ nútený pridať poznámky pod čiaru a spresniť záležitosti, ktoré sa od roku 1915 zmenili.

Publikácia je rozdelená na osem kapitol a doplnená o súpis použitej literatúry a doslov k českému vydaniu. Prekladateľ Tomáš Klimek sa síce snažil uviesť aj novšiu českú literatúru zaoberajúcu sa stredovekým Francúzskom a Normanmi, no nakoniec pridal do zoznamu len šesť kníh. Myslíme si, že tu si to žiadalo výraznejšie doplnenie, veď literatúry k dejinám Vikingov, Normanov, stredovekému Francúzsku i Anglicku je na trhu niekoľko desiatok.

Rozprávania o púťavých súvislostiach s normanskými výbojmi začína Haskins hneď v prvej kapitole (*Normandie a její místo v dejinách*), najmä pri charakteristike severských bojovníkov. Keďže niekoľkokrát navštívil Francúzsko, jeho geografický popis Normandie je veľmi plastický a prispieva k lepšiemu pochopeniu problematiky. Druhá kapitola s názvom *Príchod Normanu* plynule nadväzuje na úvodnú časť a Haskins v nej rozoberá prvé nájazdy Vikingov do tejto oblasti až po rok 911, keď ich vojvodca Rollo dostal od kráľa Karola Prostého Normandiu ako léno. Nájdeme tu aj vykreslenie osídľovania Normandie v 10. storočí a expanziu severanov do ďalších európskych krajín. Na niekoľkých stranách sa autor pristavil i pri zobrazení vikingskej mytológie a pôvodného náboženstva, ktoré neskôr Normani zanechali v prospech kresťanstva.

Zrejme najslávnejší čin Normanov – dobytie Anglicka – približuje tretia kapitola. Autor sa v nej sústredil na opis slávneho vojvodu Viliama Bastarda, neskôr zvaného Dobyvateľ, a na jeho inváziu do Anglicka v roku 1066. Samotnej bitke pri Hastingsse s anglosaským kráľom Haroldom Godwinom sa však venuje pomerne stručne a popisu bitky chýba väčšia presnosť a podrobnosť. Pozitívne však hodnotíme využívanie viacerých dobových prameňov, vrátane azda najznámejšej pamiatky z tohto obdobia – tapisérie z Bayeux. V štvrtej kapitole (*Normanská ríše*) sa čitateľ dozvedá informácie o vývoji v Anglicku po smrti Viliama Dobyvateľa v roku 1087 a takisto o vzťahu normanských vojvodcov k francúzskym kráľom. Práve tu bola príčina neskorších konfliktov a vojen medzi Anglickom a Francúzskom – anglický kráľ mal totiž rozsiahle majetky aj vo Francúzsku, a tie boli neraz väčšie ako územie, ktoré priamo podliehalo francúzskemu panovníkovi.

Vývojom udalostí v Normandii a vzťahom tejto oblasti k francúzskej korune sa Haskins zaoberá v piatej kapitole, príznač-

ne nazvanej *Normandie a Francie*. Predkladá nám osudy takých významných osobností ako Henrich II. Plantagenet, Richard Levie Srdce a Filip August. Vykresľuje aj udalosti tretej križiackej výpravy, na ktorej Richard a Filip spolu bojovali proti saracénskemu sultánovi Saladinovi. Rozsiahla je šiesta kapitola, kde sa autor venuje zobrazeniu základných črt normanskej kultúry. Zameriava sa predovšetkým na kultúru Normanov v samotnej Normandii, ale i v Anglicku a na Sicílii. Neraz ich dáva do súvislosti a ukazuje spoločné znaky. Popisuje dochované i stratené literárne pamiatky, architektonické skvosty (kostoly, kláštory, hrady), ale aj prvky folklóru. Tu by sa možno žiadalo obširnejšie predstaviť už spomínanú tapisériu z Bayeux (ako historický prameň i ako umelecké dielo), aby sa čitateľ dozvedel viac podrobností o tom, čo presne a ako je na nej zachytené.

Siedma a ôsma kapitola sú venované úspechom Normanov na juhu Európy, v južnom Taliansku a na Sicílii. Haskins skutočne veľmi detailne vykresľuje príchod Normanov do Talianska, ich boje s Byzantíncami, s pápežom i s Arabmi na Sicílii. Čitateľ spozná dvoch slávnych normanských dobyvateľov Roberta Guiscarda a jeho brata Rogera I. a takisto sicílskeho kráľa Rogera II., jedného z najpozoruhodnejších stredovekých vládcov vôbec. Autor sa nesústredil len na popis normanského ťaženia a jednotlivých bitiek, ale aj na správu podrobenej krajiny, vzťahy medzi Normanmi a pôvodným obyvateľstvom či na obrovský kultúrny rozmach Sicílie v 12. storočí.

Publikácia *Normani v evropských dejinách* nemá samostatnú obrazovú prílohu, ale fotografie sú priebežne rozmiestnené v jednotlivých kapitolách a dielo spestrujú. Vďaka výborným geografickým znalostiam autora prezentovaných na stránkach publikácie, môže kniha čiastočne slúžiť aj ako turistický sprievodca po normanských pamätihodnostiach vo Francúzsku.

M. Konečný

GILBERT, Martin: *VŮLE LIDU. WINSTON CHURCHILL A PARLAMENTNÍ DEMOKRACIE*. Praha: Vydavatelství BB art, 2008, 167 s.

Martin Gilbert, oficiálny životopisec Winstona Churchilla, sa vo svojej ďalšej knihe o tejto osobnosti svetových dejín venuje v skratke jeho bohatej politickej kariére, ktorú sa nám snaží priblížiť už od jeho mladosti. Autor dielo rozdelil do 8 kapitol, v ktorých rozoberá kľúčové obdobia Churchillovho pôsobenia v politike.

Ako autor zdôrazňuje, Winston Churchill bol po celý svoj život zástancom parlamentného systému. Do parlamentu po prvýkrát vstúpil vo veku 25 rokov a pôsobil v ňom s prestávkami až do svojich 89 rokov. V mladosti bol mu príkladom jeho otec lord Randolph Churchill, ktorý pôsobil v parlamente, mladý Winston sa však na začiatku rozhodol pre vojenskú kariéru. V priebehu svojej vojenskej služby sa zúčastnil v roku 1897 poľného ťaženia do indickej Severozápadnej provincie, v roku 1898 do Sudánu a v rokoch 1899 a 1900 do Južnej Afriky. Naďalej sa však živo zaujímal o politické dianie a v roku 1897 za pomoci konzervatívnej strany predniesol na zhromaždení konzervatívcov svoj prvý verejný prejav.

V roku 1899 sa na krátky čas vrátil do Anglicka a dostal pozvanie kandidovať za konzervatívnu stranu vo volebnom obvode Oldham. Jeho prvá kandidatúra sa však skončila neúspechom a Winston sa vrátil ako vojnový dopisovateľ do Južnej Afriky. V nasledujúcom roku sa opäť zúčastnil voľieb a tentoraz mu šťastie prialo a bol zvolený do parlamentu. Tu sa hlavným predmetom jeho záujmu stali prehnane vojenské výdavky, ktoré sa stali terčom jeho kritiky a tiež snaha o presadenie rozsiahlych sociálnych reforiem (napríklad zákon o osemhodinovej práci v baníctve, zákon o pracovných úradoch).

V roku 1904 sa však odklonil od programu konzervatívnej strany a pridal sa na stranu liberálnych poslancov. V tom istom roku

podala demisiu konzervatívna vláda a kráľ Eduard VII. poveril zostavením novej vlády sira Henryho Campbell-Bannermanna. V novej vláde bol Churchill vymenovaný do funkcie námestka ministra kolónií. Aj v novej funkcii pokračoval v presadzovaní sociálnych zákonov.

V roku 1908 sa stal ministrom obchodu a roku 1909 ministrom vnútra. Aj v nasledujúcich rokoch pokračovala jeho politická kariéra, a keď v roku 1914 vypukla prvá svetová vojna, pôsobil už tri roky vo funkcii prvého lorda Admirality. V tejto neľahkej situácii mal na starosti prepravu britských expedičných síl do Francúzska, protivzdušnú obranu Británie a odolávanie útokom na britské obchodné loďstvo.

V roku 1915 odišiel z vlády a osobne sa zúčastnil bojov na západnom fronte, kde veľil pešiemu práporu. Už nasledujúci rok sa však vrátil do parlamentu. V roku 1917 sa stal ministrom zbrojnej výroby a v rokoch 1919 – 1921 pôsobil vo funkcii ministra vojny. V nasledujúcom roku sa však ocitol mimo parlament, pretože k moci sa opäť po dlhom čase vrátili konzervatívci, a keď sa pokúsil opäť kandidovať, vo voľbách utrpel porážku. Opätovný návrat sa mu podaril v roku 1924, keď sa stal kancelárom pokladu a vstúpil do konzervatívnej strany.

Roky 1929 – 1939 znamenali pre Churchilla prácu mimo hlavného politického diania, avšak o to viac upozorňoval na nebezpečenstvo, ktoré pre Európu znamenal postupný nárast sily Nemecka a neochvejne zdôrazňoval silu parlamentnej demokracie. V boji proti Nemecku videl boj za zachovanie parlamentných a demokratických hodnôt, pretože v tomto období sa aj v Británii objavil názor, že pred demokraciou treba dať prednosť totalitarizmu. V čase najväčšieho ohrozenia krajiny počas druhej svetovej vojny sa Churchill stal v roku 1940 ministerským predsedom. Hoci stále veril v prednosti demokratického systému, súhlasil s obmedzením niektorých demokratických práv (napríklad cenzúra, väzenie bez súdu).

Po víťaznom ukončení vojny v roku 1945 sa snažil udržať vo vláde dovtedajšiu koalíciu, ale labouristická strana trvala na vyhlásení volieb. Preto bola oficiálna vláda rozpustená a Churchill zostal až do volieb na čele úradníckej vlády. Vo voľbách, ktoré sa konali v júli 1945, sa však do čela vlády dostala labouristická strana, a ministerským predsedom sa stal Clement Attlee. Winston Churchill sa postavil na čelo opozície a zotrval tam takmer šesť rokov až do roku 1951, keď sa po voľbách stal po druhýkrát ministerským predsedom. Vo svojej funkcii zotrval až do apríla 1955, keď sa jej dobrovoľne vzdal. Až do ukončenia svojej politickej kariéry v roku 1964 však naďalej pôsobil ako poslanec. Politike a politickej činnosti tak zasvätil väčšinu svojho dlhého života, a práve tejto časti Churchillovho života je venovaná pomerne krátka, ale obsahovo bohatá kniha Martina Gilberta. Je však len na škodu, že neobsahuje zoznam aspoň základnej literatúry k tejto téme a ani poznámkový aparát, ktoré by mnohí čitatelia určite privítali.

J. Zatlková

NĚMEČEK, Jan: *SOUMLAK A ÚSVIT ČESKOSLOVENSKÉ DOPLOMACIE. 15. březzen 1939 a československé zastupitelské úřady.* Praha : Středisko společných činností AV ČR 2008, 640 s.

Predovšetkým fakty a nový uhol pohľadu na československú diplomaciu, to je označenie rozsiahlej publikácie historika PhDr. Jana Němečka, DrSc. Hoci sa česká historiografia venovala vo veľkej miere tragickému obdobiu Československa po 15. marci 1939, osudy československej diplomacie zostávali témami čiastkových štúdií a ojedinelých knižných prác. Táto kniha je – podľa úvodných slov autora – zavŕšením veľkého súboru publikácií a štúdií, ktoré Jan Němeček na túto tému pripravil sám či v spolupráci so svojim kolegom a priateľom prof. JUDr. Janom Kuklíkom, DrSc. v priebehu minulých pätnástich rokov. Taktiež je výsledkom dlhoročnej edičnej práce v tejto ob-

lasti s účasťou jeho kolegov a priateľov archívárov PhDr. Heleny Nováčkovej a prom. historika Ivana Štovička, CSc. Čitatelia majú takto konečne príležitosť v ucelenom prehľade zoznámiť sa s dramatickými osudmi našich diplomatov, a to i po roku 1945, porovnať ich s oficiálnymi správami o činnosti našich zastupiteľstiev vo svete a potom si prípadne odpovedať na stále sa vracajúcu otázku, čo bolo v tej dobe (a čo môže byť aj dnes) hrdinstvom.

Publikácia spracúva tému, ktorá vyzerá na prvý pohľad skôr ako okrajová, ale v skutočnosti predstavuje jednu z najdramatickejších a najzaujímavejších kapitol novodobej československej histórie, a to dejiny československej diplomacie po 15. marci 1939, keď boli po vzniku Protektorátu Čechy a Morava likvidované skoro všetky československé zastupiteľstvá v zahraničí a zároveň začala exilová vláda rozvíjať diplomatickú činnosť v novej situácii. Autor na základe dôkladného štúdia archívnych materiálov sleduje podrobne vývoj v mnohých krajinách, rekonštruje jednotlivé prípady a vykresľuje celý rad pohnutých ľudských osudov.

Po klasickom úvode nasleduje marec 1939, znamenajúci okupáciu českých krajín, zánik ČSR, vznik protektorátu Čiech a Moravy, vznik Slovenského štátu (od 21. 7. 1939 Slovenská republika) a zánik československej zahraničnej služby. Anomáliou pritom je, že vyslancom protektorátu v Nemecku sa stal bývalý minister zahraničných vecí Druhej Československej republiky František Chvalkovský.

Časťou 1. kapitoly je prezident Edvard Beneš a začiatok československého odboja.

Najrozsiahlejšia je druhá kapitola, opisujúca československé diplomatické úrady na štyroch kontinentoch, ktoré boli zriadené v jednotlivých krajinách. V Európe to boli: Veľká Británia a jej domínia (Južná Afrika, Austrália a Nový Zéland, Kanada) ako aj Írsko, India a Singapur. Ďalej to bolo Francúzsko (v ktorom je opísaný vznik Československého národného výboru), Sovietsky

zväz, Nemecko, Spoločnosť národov a Švajčiarsko, Taliansko a Vatikán, Krajiny Beneluxu (Holandsko, Belgicko, Luxembursko), Poľsko, Pobaltsko (Estónsko, Litva, Lotyšsko), Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Juhoslavia, Grécko, Albánsko, Severské krajiny (Švédsko, Nórsko, Fínsko), Španielsko a Portugalsko a napokon Turecko. Nasleduje Severná Amerika (Spojené štáty americké), Južná a Stredná Amerika (Argentína, Bolívia, Brazília, Dominikánska republika, Ekvádor, Haiti, Čile, Kolumbia, Mexiko, Panama, Paraguaj, Peru, Uruguaj, Venezuela). Po nich nasleduje Ázia: Japonsko, Čína, Blízky a Stredný východ (Irán, Palestína, Libanon a Sýria) a Afrika (Egypt a Habeš).

Po nich prichádza vznik československého exilového štátneho zriadenia (ktorým boli Československý národný výbor v Paríži,...) a československá diplomacia.

Samostatnú či lepšie povedané osobitnú časť tvorí vznik diplomacie Slovenského štátu (správne Slovenskej republiky).

Poslednou piatou kapitolou je činnosť povojnovej vyšetrovacej komisie ministerstva zahraničných vecí na objasnenie udalostí okolo 15. marca 1939.

A napokon je to záver, po ktorom nasleduje poznámka k prameňom.

Dielo dopĺňa 6 príloh s 3 tabuľkami, ktorými sú prehľady zastupiteľských úradov v Európe k 15. 3. 1939, československých zastupiteľských úradov v Ázii, Afrike, Austrálii a na americkom kontinente v roku 1939 s uvedením štátu, miesta a druhu zastupiteľského úradu, titulárom s jeho nástupom a poznámkou. Ďalšími prílohami sú organizácia ministerstva zahraničných vecí (Londýn, 2. apríla 1942), pamätný spis V. Slávika, právny rozbor povojnovej vyšetrovacej komisie, rokovací poriadok zvláštnej komisie koordinačného výboru, zásady pre rozhodovanie zvláštnej ošistickej komisie.

Nasleduje zoznam prameňov a literatúry (archívy, tlač, pamäte, literatúra) a mený register.

Z počtu 33 vyslanectiev, 20 generálnych

konzulátov a 20 konzulátov bolo likvidovaných (odovzdaných Nemcom) 51, 19 úradov zostalo pôsobiť v plnom a 3 v obmedzenom rozsahu až do konca druhej svetovej vojny. Vyšetrovacia komisia Ministerstva zahraničných vecí Československej republiky uznala 10 prednostov úradov vinných, časť bola odovzdaná disciplinárnej komisii s odporúčaním na konkrétne opatrenia (nevyslať do cudziny, ponechať vo funkcii iba ak sa osvedčí, nepoužívať na zodpovedných miestach) a 21 uznala ako nevinných.

Na obale i obálke knihy sú fotografie A. Hitlera pri podpise výnosu o zriadení Protektorátu Čechy a Morava 16. marca 1939. Knihu dopĺňa 24 dobových fotografií a dokumentov.

Na vnútornej strane obalu vpredu je záverečná strana výnosu o zriadení protektorátu s podpismi A. Hitlera (führera a ríšskeho kancelára), W. Fricka (ríšskeho ministra obchodu), J. von Ribbentropa (ministra zahraničia) a H. Lammersa (vedúceho ríšskej kancelárie). Po obsahu sú uvedené služobné prísahy diplomatov, vrátane sľubu a osvedčenia vernosti Slovenskému štátu.

Toto rozsiahle dielo, čerpajúce z množstva prameňov a literatúry, dáva možnosť nahliadnuť do zákulisia diplomacie.

E. Jančo

MOROZOV, S. V.: POLSKO A ČESKOSLOVENSKO V EVROPSKÝCH VZTAŽÍCH 1933–1939. Jak stoupenci Pilsudského bojovali za nové uspořádání Evropy. Praha : OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, s. r. o. 2009, 280 s.

Z ruského originálu *Poľsko-čechoslovackije otnošenija 1933-1939*, ktorý vydalo Izdatelstvo Moskovskogo Universiteta 2004, preložila Olga Babiaková.

Knihy je populárno-vedeckým prepracovaním doktorskej dizertačnej práce, ktorú autor obhájil v októbri 2006 na Historickej fakulte Moskovskej štátnej univerzity Michaila Vasilieviča Lomonosova. Zdroj

prameňov pochádza predovšetkým z materiálov niekoľkých moskovských archívov, Ústredného štátneho historického archívu, oficiálnych a iných publikácií zahraničných i domácich diplomatických dokumentov, sovietskej a zahraničnej tlače, ako aj rozsiahlej memoárovej a historickej literatúry.

Poľsko a Československo. Dva slovanské štáty, dve susediace krajiny a napriek tomu bolo medzi nimi v rokoch 1918 – 1938 toľko rozporov.

Dielo je analýzou československo-poľských stanovísk zasadených do vzájomných vzťahov v predvojnovvej Európe. Autor nastoluje otázku tššinskeho Sliezka a atentátov, ktoré mali rozvrátiť ČSR, odhaľuje úlohu maršala Jozefa Pilsudského a diplomata Jozefa Becka, nositeľov nenávisťi voči predvojnovvému Československu. Boli to oni, ktorí v snahe dosiahnuť osobné ambície a politické ciele, sa nebáli ani spolupráce s Nemeckom, ktorá viedla k Mníchovu a k druhej svetovej vojne.

Okrem úvodu a záveru dielo pozostáva z piatich kapitol (s 3 – 5 časťami). V prvej kapitole sa zaoberá ochladením poľsko-československých vzťahov – charakterom utvárania zmluvných vzájomných súvislostí medzi Varšavou a Prahou, vplyvom projektu Paktu štyroch (Talianska, Anglicka, Francúzska a Nemecka z roku 1933), oddialením zahraničnopolitických kurzov Poľska a Československa, hľadaním nových smerov v zahraničnej politike Varšavy a Prahy a urýchlenním politickej dohody Poľska s Berlínom.

Ďalšia kapitola má názov *Beckov „nový kurz“ vo vzťahu k ČSR*. V nej opisuje začiatok „nového kurzu“ ako zmenu zahraničnopolitického programu, úpravu politiky „umelého dištancovania“ sa Varšavy od Prahy a kolísanie politického kurzu poľského ministerstva zahraničných vecí vo vzťahu k ČSR. Ďalej spoluprácu Ministerstva zahraničných vecí a II. oddelenia Hlavného štábu WP (poľského vojska), vytvorenie organizácie „Pogotowie mlodych Polakow za graniça“, apoteózu poľsko-nemeckého zblíženia i role Japon-

ska, ako aj podpísanie sovietsko-francúzskej a sovietsko-československej zmluvy.

Tretia kapitola s názvom *Poľsko a Československo od mája 1935* približuje vyostrenie poľsko-československých vzťahov, eskaláciu aktivity poľskej ilegálnej činnosti v tššinskom Sliezsku a pozastavením jej činnosti, poľsko-československé súperenie o vlastníctvo „talianskej niky“ a nakoniec poľskú a československú diplomaciu a remilitarizáciu rýnskej oblasti.

V najrozsiahlejšej štvrtjej kapitole s nadpisom *odstúpenie Nemecka od „Lokarna“* a vzťahy Poľska a ČSR rozoberá ako Varšava a Praha hľadajú nové cesty na zaistenie bezpečnosti, začiatok procesu izolácie ČSR vnútri Malej dohody, vyostrenie poľsko-československých rozporov, zdôrazňovanie problémov poľskej menšiny v Československu, ale aj obvinenie Prahy Varšavou z napomáhania III. internacionále. Ďalej odtrhnutie tššinskeho Sliezka od ČSR a napokon opisuje čas Mníchova a jeho vplyv na Československo a Poľsko.

Posledná kapitola s názvom *Poľsko a Československo v období druhej republiky* sa zaoberá novými požiadavkami teritoriálnych ústupkov zo strany Varšavy, odtrhnutím časti Spiša a Oravy od Slovenska Varšavou a neúspešným pokusom Poľska obsadiť časť bukovinskej železnice.

Stanislav Václavovič Morozov, PhD. (narodený roku 1960), doktor historických vied, pôsobí na Fakulte dejín Petrohradskej štátnej univerzity. Zaoberá sa prevažne históriou Európy 20. storočia.

E. Jančo

RUSH, Robert: AMERICKÁ PĚCHOTA ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY. Brno : Computer Press 2009, 159 s.

Rozsah populárno-vedecky zameranej literatúry venujúcej sa americkej armáde v období druhej svetovej vojny na slovenskom aj českom trhu trvale rastie, k čomu isto prispieva aj neochabujúci záujem čita-

teľov a prívržencov vojenskej histórie o túto tému. Na daný fakt zrejme reagovalo aj britianske vydavateľstvo Computer Press, ktoré prednedávnom vydalo knihu s titulom *Americká pechota za 2. svetové války* od Roberta Rusha v charakteristickej tvrdej väzbe. Spomínaná publikácia pôvodne vyšla v anglickom jazyku už pred siedmimi rokmi v rámci osvedčenej a známej série kníh anglického vydavateľstva Osprey, Warrior. Computer Press tak pokračuje vo svojej doterajšej edičnej činnosti, v rámci ktorej sa venuje práve vydávaniu titulov tohto renomovaného vydavateľstva.

Ako napovedá už samotný názov, publikácia je zameraná na priblíženie pôsobenia amerických príslušníkov pechoty počas druhej svetovej vojny. Vzhľadom na to, že americká armáda bojovala na troch vzájomne výrazne odlišných bojiskách, v Pacifiku, v severnej Afrike a v Taliansku, ako aj v severozápadnej Európe, je aj kniha rozdelená na tri hlavné časti s titulmi *Tichomořské bojiště*, *Středomořské bojiště* a *Evropské bojiště*. Každá z týchto častí tvorí ucelený celok s jednotnou štruktúrou, kde autor najprv opisuje organizáciu jednotiek, zbrane a výzbroj, ich celkové nasadenie a počty, charakteristiky bojiska, chronológiu udalostí. Text dopĺňujú početné prehľadné schémy aj tabuľky, ďalej názorné farebné vyobrazenia vytvorené ilustrátormi Elizabeth Sharpovou a Ianom Palmerom, ako aj množstvo dobových čiernobielych fotografií.

Aby dokázal predstaviť čo najnázornejšie život bežného príslušníka pechoty na všetkých týchto troch hlavných bojiskách, a rôznych spôsobov, ako sa Američania stávali súčasťou americkej armády, autor zvolil originálny prístup a vytvoril troch imaginárnych vojakov; príslušníka Národnej gardy Michaela O'Briena zo 165. pešieho pluku Národnej gardy štátu New York, dobrovoľníka Johna Smitha, pôvodne prideleného k 76. pešej divízii a potom príslušníka 133. pešieho pluku Národnej gardy štátu Iowa a odvedenca Josepha Steina z 22. pešieho pluku.

Dôveryhodnosť a autenticnosť svojho popisu autor zabezpečil tým, že ho napísal na základe príručiek a smerníc americkej armády (napríklad *Soldier's Handbook* a množstvo iných), dochovaných bojových hlásení, ako aj osobnej korešpondencie vojakov bojujúcich na bojiskách.

Vďaka tomu sa Michael O'Brien z prvej časti stal typickým predstaviteľom tej časti mladých Američanov, ktorí slúžili na Tichomorskom bojisku. Spolu s ním tak môžu čitatelia knihy prežívať jeho predvojnové pôsobenie v jednotke národnej gardy, ktorý bol vzhľadom k vývoju vojnových udalostí na európskom kontinente v októbri 1940 federalizovaný (stal sa súčasťou federálnej armády) a po útoku na Pearl Harbor (7. decembra 1941) bol v marci 1942 presunutý do záhoria (zhodou okolností na Havajské ostrovy). Nasleduje podrobný opis pechotného výcviku, všetky nedostatky, alebo prednosti využívanej výstroje a výzbroje z pohľadu obyčajného vojaka, ako aj celková charakteristika bežnej vojenskej rutiny v tomto období. V rámci týchto udalostí si čitateľ uvedomí, aká bola situácia s materiálnym zabezpečením americkej armády na začiatku vojny, ktorá na konflikt nebola pripravená a v podstate začínala boj s materiálom pamätajúcim ešte prvú svetovú vojny. Avšak nedostatok modernej výzbroje a výstroja bol len dočasný a väčšinu problémov sa podarilo vyriešiť už v priebehu prvého roka konfliktu. Ďalej autor popisuje prvé krátke bojové nasadenie Michaelovej jednotky v novembri 1943 na atole Butaritari v Tichom oceáne, ktoré mnohým vojakom dalo viacej skúseností, ako predchádzajúce tri roky aktívnej služby a výcviku. Ďalej sa Michaelova jednotka zúčastnila operácie FORAGER, t. j. útoku na Mariánske ostrovy v júni 1944 a nakoniec aj na Okinawe v apríli 1945.

Naproti tomu fiktívny vojak John Smith, ktorý sa nakoniec ocitol v Stredomorí, vstúpil do armády ako dobrovoľník, a takmer sa mu nedostalo žiadneho pechotného výcviku, pretože pôvodne cvičil ako guľometník.

Tento jav nebol v tomto prvom období vojny vo viacerých amerických divíziách ničím výnimočným. Po príchode na front bojoval ako pešiak v apríli 1943 v bojoch o priesmyk Foundouk v Tunisku, a to, čo sa nenaučil počas výcviku, musel dobiehať v boji. Nakoniec prežil a po vylodení pri Salerne v septembri 1943 absolvoval celé talianske ťaženie, vrátane známych bojov o Monte Cassino v októbri 1943, a vylodenia pri Anziu v marci 1944, ktoré skončilo nemeckou kapituláciou v máji 1945. V rámci opisu jeho bojovej kariéry sa autor v tejto časti venuje opisu roty ťažkých zbraní bežného pešieho pluku americkej armády a jej meniacej sa štruktúre. Tiež ďalej opisuje rôznu výstroj a rýchlo sa meniace súčasti poľnej uniformy, ktorá sa do konečnej podoby u bojujúcich jednotiek ustálila až v priebehu roka 1944.

Posledný imaginárny predstaviteľ americkej armády regrút Joseph Stein sa na rozdiel od svojich dvoch predchodcov dostal do armády na základe prvých odvodov vypísaných na jeseň 1940 na základe nového Zákona o brannej povinnosti. Postihlo ho aj predĺženie služby brancov z 12 na 18 mesiacov nariadené prezidentom F. D. Rooseveltom 18. augusta 1941, takže nakoniec ešte stále slúžil v armáde, keď japonské námorníctvo napadlo Pearl Harbor. Potom už musel v službe zotrvať až do konca vojny. Oproti Johnovi Smithovi absolvoval veľmi podrobný a dôkladný pechotný výcvik, po ktorom sa v januári 1944 prepravil do Veľkej Británie. Tam sa v cvičení pokračovalo prakticky až do dňa D (6. júna 1944), keď sa vylodil aj so svojou jednotkou v Normandii v rámci operácie OVERLORD na pláži UTAH. Vzhľadom na to, že sa mu dарило prežiť v intenzívnych bojoch na polostrove Cotentin a aj s ohľadom na jeho civilné vzdelanie, sa čoskoro stal poddôstojníkom a dokonca dôstojníkom (poručíkom). Nakoniec zahynul počas bojov už na území Nemecka v marci 1945, krátko po dosiahnutí prielomu v Siegfriedovej línii. Popri opise kariéry tohto „vymysleného“ vojaka autor

zoznamuje čitateľov s veliteľskou štruktúrou pluku, s jeho protitankovou a štábnou rotou, ako aj s jeho logistickou podporou.

Častým kameňom úrazu publikácií tohto druhu býva úroveň prekladu z anglického jazyka, avšak v tomto prípade je preklad Mareka Pavku veľmi solídny a kvalitný. Poznámky odborného korektora Viktora Dobiáša často vecne upravujú nepresnosti a menšie omyly, ktorých sa autor pri písaní dopustil. Mýlili sa iba v jednom prípade, keď na strane 55 kritizuje ilustrátora(-ku), že na zobrazení H omylom namiesto pešiaka americkej armády vyobrazil príslušníka americkej námornej pechoty. Nie je tomu celkom tak, pretože zobrazená uniforma ja celkom iste armádna HBT uniforma. Iba v jednom prípade autorov prístup pozostávajúci zo spomínaného vytvorenia troch fiktívnych príslušníkov americkej armády a v demonštrovaní všetkých dôležitých aspektov jej pôsobenia v druhej svetovej vojne skrz ich „vymyslené“ životné osudy je originálny a priaznivo vplýva na recepciu množstva informácií obsiahnutých v texte. Menej kvalitná je už reprodukcia použitých čiernobielych fotografií, ktoré majú v mnohých prípadoch horšiu kvalitu (napríklad na s. 24, ale aj inde). Ilustrácie samotné sú dostatočne prehľadné a názorné, hoci v porovnaní s titulmi venujúcimi sa americkej armáde počas druhej svetovej vojny vydanými v rámci toho istého vydavateľstva Osprey (konkrétne *The US Army in World War II* (1), (2), (3) zo série *Men at Arms*) majú nižšiu kvalitu, a tým aj vypovedáciu hodnotu, najmä čo sa týka vyobrazenia jednotlivých druhov a variánt uniforiem v sledovanom časovom období. Obsahovo teda kniha *Americká pechota za 2. svetové války* spĺňa požiadavky kladené na publikácie tohto druhu, avšak je otázne, či sa vzhľadom na relatívne horšie grafické spracovanie v záplave podobných publikácií dokáže presadiť a osloviť najmä amatérskych nadšencov pre vojnovú históriu a modelárov, pre ktorých je určená predovšetkým.

M. Meško

BIBLIOGRAFIA

GENERÁL M. R. ŠTEFÁNIK – DIPLOMATICKÁ A VOJENSKÁ ČINNOSŤ V PUBLIKAČNEJ TVORBE POSLEDNÉHO DESAŤROČIA

Výberová bibliografia (1999 – 2009)

Milan Rastislav Štefánik patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenských dejín, ktorým je prejavovaná nielen veľká úcta v spoločnosti, ale aj záujem odbornej verejnosti. V roku okrúhleho výročia tragickej smrti sa konali mnohé spomienkové a pietne stretnutia i odborné podujatia, na ktorých bola zdôraznená veľkosť osobnosti Štefánika, jeho myšlienkového rozmeru a odkazu pre prítomnosť i budúcnosť. A predovšetkým jeho politická a diplomatická činnosť smerujúca k utvoreniu spoločného štátu Čechov a Slovákov. Publikačná tvorba a celková mediálna prezentácia v prvom desaťročí 21. storočia k Štefánikovmu životnému úsiliu a mnohorozmernej činnosti nezaznamenala síce taký rozmach ako, pochopiteľne, v prvom desaťročí po roku 1989, ale mnohé práce stoja rovnako za povšimnutie, zamyslenie i podrobnejšie štúdium. V roku 2000 bola na pôde Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici spracovaná a vydaná rozsiahla bibliografia sumarizujúca pôvodnú tvorbu Štefánika, vrátane korešpondencie i recenzií a slovenskú a českú publikačnú tvorbu o živote a činnosti Štefánika rozsahovo a druhovo zodpovedajúca danej spoločenskej a politickej klíme. Predkladaný bibliografický výber na túto prácu časovo nadväzuje, ale tematickou šírkou záberu je orientovaný predovšetkým na politickú, diplomatickú a vojenskú činnosť, na štefánikovskú symboliku v novodobých dejinách i v súčasnosti, prípadne stále rezonujúce príčiny a okolnosti leteckej tragédie. Výber zahŕňa monografie, dokumenty, štúdie, spomienky i drobné články, ktoré sa v celom svojom rozsahu týkajú Štefánika, nereflektuje však na širšie koncipované práce, v ktorých figuruje Štefánik či už v širšom alebo menšom zábere, regionálnu tlač, recenzie a pod. Z pôvodných prác M. R. Štefánika boli v tomto desaťročí vydané: *Ekvádorský zápisník* / Zodp. red.: Skalická, Ingrid; Bratislava : Vyd. Spolku slov. spisovateľov, 2005, 166 s. a *Korešpondencia Dr. Milana Rastislava Štefánika* / Úvod a pozn. nap.: Polívka, V.; Senica : Reco, 2003, s. 87 s., fotogr.

CIGÁNKOVÁ, Vlasta, zost.: M. R. Štefánik, T. G. Masaryk a vznik Česko-Slovenska. Zborník z konferencie 23. júla 2005, Národný dom Štefánikov v Brezovej pod Bradlom. Brezová pod Bradlom : Mesto Brezová pod Bradlom, 2005. – 66 s.

Obsah: *Chovančíková, Irena*: 125. výročie narodenia Milana Rastislava Štefánika, s. 13-15; *Čaplovič, Miloslav*: Reflexie odkazu generála M. R. Štefánika v českej a slovenskej spoločnosti (1919 – 1939), s. 17-28; *Ferenčuhová, Bohumila*: M. R. Štefánik a vznik Česko-Slovenska, s. 29-42; *Husár, Jozef*: Starostlivosť M. R. Štefánika o Slovákov a Slovensko, s. 43-58; *Kováč, Dušan*: T. G. Masaryk, M. R. Štefánik a idea česko-slovenského štátu, s. 59-66.

ČELKO, Vojtech, ed.: Milan Rastislav Štefánik 1880 – 1919. Zborník k 125. výročiu narodenia. / Zodp. red.: Vokušová, Naďa; Praha : Slov. literárny klub v ČR v spolupr. so Spoločnosťou generála M. R. Štefánika, 2005. – 95 s. : fotogr.

Obsah: *Ballek, Ladislav*: Milan Rastislav Štefánik, s. 7-11; *Kováč, Dušan*: M. R. Štefánik a jeho doba, s. 12-18; *Matuška, Alexander*: Profily – Milan Rastislav Štefánik, s. 19-25;

Lipták, Lubomír: Pravý muž v pravý čas na pravom mieste, s. 26-34; *Šalda, František Xaver*: Osobnosť Milana Štefánika, s. 36-40; *Langer, František*: Milan Rastislav Štefánik, s. 41-43; *Janin, Maurice*: Aký bol Milan Štefánik, s. 44-54; *Šeba, Jan*: Poslední dny ministra války generála Štefánika, s. 56-65; *Rajchl, Rostislav ml.*: Astronomická predehra osvobozeneckej činnosti Milana Rastislava Štefánika, s. 99-74; *Hlad, Oldřich*: Uplynulo 75 let od vzniku Štefánikovy hvězdárny v Praze na Petříně, s. 75-82; *Čelko, Vojtech*: Od Štefánikovho semináru k Štefánikovej spoločnosti, s. 83-88.

DUFFACK, J. J.: Štefánik a Československo. Praha : Naše vojsko, 2007. – 203 s. : fotogr.

FERENČUHOVÁ, Bohumila, ed.: Milan Rastislav Štefánik astronome, soldat, grande figure franco-slovaque et européenne. Actes du Colloque de Paris le 16 mars 1999 conférences tenues à l'École militaire le 15 avril 1999. B.m.v. : Spoločnosť pre dejiny a kultúru strednej a východnej Európy, b.r.v. – 113 s.

Obsah: *Leclant, Jean*: Louise Weiss, Milan Rastislav Štefánik, et l'avenir de l'Europe, p. 8-12; *Marès, Antoine*: Milan Rastislav Štefánik, réflexions sur une trajectoire centre-européenne, p. 13-20; *Kováč, Dušan*: Milan Rastislav Štefánik – le Slovaque et l'Européen, p. 21-23; *Petruf, Pavol*: La France et Milan R. Štefánik dans la presse slovaque entre 1900 et 1919, p. 24-33; *Michel, Bernard*: Les amitiés parisiennes de Milan Rastislav Štefánik, p. 34-40; *Stanová-Faivre Dupaigne, Zuzana*: L'étommante carrière militaire et diplomatique de M. R. Štefánik (1914 – 1918), p. 41-51; *Hronský, Marián*: Milan Rastislav Štefánik et l'Armée étrangère tchécoslovaque – les Légions, p. 52-64; *Ferenčuhová, Bohumila*: Visions et diplomatie: Štefánik entre la guerre et la paix, p. 65-76; *Lenne, Francis*: La dernière éclipse de Milan Rastislav Štefánik, p. 77-95; *Ferenčuhová, Bohumila*: Les lettres de Louise Weiss à M. R. Štefánik, documents édités, p. 96-109.

FERENČUHOVÁ, Bohumila: Milan Rastislav Štefánik. Varšava : Slovenský inštitút, 2006. 21 listov.

FURDIK, I.: Milan Rastislav Štefánik. Novyj vzgljad. Marin : Neografia, 2001. – 157 s., 17 s. fotogr. príł.

GUELTON, Frédéric – BRAUD, Emmanuelle – KŠIŇAN, Michal, eds.: La mémoire conservée du général Milan Rastislav Štefánik dans les archives du service historique de la défense. Paris : Service historique de la Défense, 2008. – 253 s. : reg., tabl., fotogr.

GUELTON, Frédéric – BRAUD, Emmanuelle – KŠIŇAN, Michal, eds.: Generál Milan Rastislav Štefánik v archívnych dokumentoch Historickej služby francúzskeho ministerstva obrany. Z franc. orig. prel.: Kapitán, Rudolf – Suchý, Vít; red.: Stanová, Mária; Bratislava : Vojenský historický ústav – Ministerstvo obrany SR, 2009, 180 s., tabl., fotogr.

HRONSKÝ, Marián – ČAPLOVIČ, Miloslav, eds.: Generál Dr. Milan Rastislav Štefánik. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie v Bratislave 4. – 5. mája 1999 / Zodp. red.: Stanová, Mária. Bratislava : Vojenský historický ústav, 1999. – 245 s.

Obsah: *Jurčišinová, Nadežda*: Spolupráca M. R. Štefánika s Československou jednotou počas pôsobenia v spolku Detvan v Prahe (1898 – 1904), s. 9-19; *Melníková, Marta*: M. R. Štefánik a Paríž, s. 20-28; *Gosiorovský, Ivan*: Milan Rastislav Štefánik ako vojnový letec, s. 29-37; *Hronský, Marián*: M. R. Štefánik – organizovanie a štátotvorná úloha česko-slovenských légii, s. 38-56; *Holec, Roman*: M. R. Štefánik a problémy česko-slovenského odboja v Rusku, s. 57-68; *Štvrtecký, Štefan*: Generál dr. Milan Rastislav Štefánik na Sibíri a česko-slovenské légie, s. 69-86; *Ferenčuhová, Bohumila*: Štefánik diplomat – medzi Francúzskom a Talianskom (1914 – 1919), s. 87-108; *Stanová – Faivre Dupaigne, Zuzana*: Ohromujúca vojenská a diplomatická kariéra Milana Rastislava Štefánika (1914 – 1918) vo svetle archívnych dokumentov v Chateau de Vincennes v Paríži, s. 109-122; *Petruf, Pavol*:

Francúzsko a Milan Rastislav Štefánik v slovenskej tlači (1900 – 1919), s. 123-139; *Takáč, Ladislav*: Po boku generála Štefánika, s. 140-157; *Kováč, Dušan*: M. R. Štefánik – Slovák a Európan, s. 158-165; *Čaplovič, Miloslav*: Reflexie odkazu M. R. Štefánika v čs. armáde a spoločnosti v medzivojnovom období 1919 – 1938, s. 166-201; *Macho, Peter*: Štefánik v poézii. K formovaniu obrazu národného hrdinu prostredníctvom umeleckej literatúry, s. 202-217; *Graus, Igor*: Generál Milan Rastislav Štefánik a faleristika, s. 218-236; *Fremal, Karol*: Osobnosť generála Dr. Milana Rastislava Štefánika v súčasných českých a slovenských učebniciach dejepisu, s. 237-242.

JOHN, Miloslav: Milan Rastislav Štefánik. Život a smrť národného hrdiny. Olomouc : Votobia, s.r.o., 2000. – 143 s. : fotogr., dok., lit.

JURÍČEK, Ján: Milan Rastislav Štefánik. Bratislava : Q 111, 2006. – 167 s. : fotogr.

KAUTSKÝ, Emil Karol: Kauza Štefánik. Legendy, fakty a otázky okolo vzniku Česko-Slovenskej republiky. Martin : Matica slovenská, 2004. – 295 s. : fotogr., lit., reg.

KOVÁČ, Dušan: Štefánik a Janin. Príbeh priateľstva. Bratislava : Dilema, 2001. – 163 s. : dok., fotogr.

MIKULA, Ludovít: Priateľ hviezd – generál M. R. Štefánik. Bratislava : MO SR – Vojenská informačná agentúra, 2001. – 47 s. : fotogr., nákr.

NOVOTA, Mikuláš: Údery pod pás. Banská Bystrica : Mikuláš Novota, 1999. – 142 s.

ŠIMKO, Juraj: Milan Rastislav Štefánik – poznáme ho? Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2006. – 66 s. : fotogr.

ŠPILBERGER, Milan: Traja veľikáni. [Úľany nad Žitavou] : Milan Špilberger, [2005]. – [14] s. : fotogr.

ŠTEPKA, Stanislav: Generál. / Hudba: Melkovič, Ján. Bratislava : Forza Music, 2008. – DVD, 19 s. text. príl.

* * *

BARICA, Ján: Neznáme spomienky na bohatera. Uplynulo deväťdesiat rokov od tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika. – In: Ročenka odbojárov 2009. Bratislava : Ústredná rada SZPB, s. 60-61.

BIALIKOVÁ, Milena: Vedec, politik a diplomat M. R. Štefánik. In: Historická revue. – Roč. 16, č. 12 (2005), s. 26-29 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Cesty M. R. Štefánika ako vojaka I.- II. In: Obrana. – Roč. 17, č. 5 – 6 (2009), s. 12-13, 14-15 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Čs. zahraničný odboj 1914 – 1918 a česko-slovenské légie 1.-2. časť. In: Obrana. – Roč. 16, č. 10 – 11 (2008), s. 22-25 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Generál PhDr. Milan Rastislav Štefánik. In: Obrana. – Roč. 15, č. 4 (2007), s. 17 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Vo víre vojny. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 5, č. 2 (2005), s. 22-24 : fotogr.

ČELKO, Vojtech: Milan Rastislav Štefánik. In: Kučerová, S. a kol.: Česká a slovenská otázka v soudobém světe. Naše zájmy a základy naší hodnotové orientace v EU. Brno : Konvoj, 2004, s. 226-228.

ČELKO, Vojtech: Slovenské drobnice. In: Tvar. – Roč. 13, č. 10, 21 (2002), s. 10, 11.

ĐURICA, Milan S.: Bol Milan Rastislav Štefánik zástancom monarchie? In: Dimenzie. – Roč. 8, č. 12, (2008), s. 4.

ĐURICA, Milan S.: Hľadanie pravdy o Štefánikovi. In: Parlamentný kuriér. Roč. 8, č. 72 (2000), s. 55-57.

- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Francúzsko-talianska rivalita v Československu začiatkom roku 1919 a M. R. Štefánik In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 4 (2000), s. 853-873.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Kdyby Štefánik nezahynul. In: Mladá fronta Dnes. – Roč. 17, č. 254 (2006), s. 8.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Milan Rastislav Štefánik. Ten, ktorý miloval hviezdy. In: Michálek, Slavomír – Krajčovičová, Natália: Do pamäti národa. Osobnosti slovenských dejín prvej polovice 20. storočia / Zodp. red. Jaksicsová, V.; Bratislava : Veda, 2003, s. 587-590.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Milan Rastislav Štefánik a Štefan Osuský. Dve veľké osobnosti československo-francúzskych vzťahov. In: Slovanské štúdie 1996 [vyd. 1999], s. 22-29.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Milan Rastislav Štefánik a Štefan Osuský – významné osobnosti slovensko-francúzskych vzťahov. In: Ferenčuhová, Bohumila: Francúzsko a slovenská otázka 1789 – 1989. Bratislava : Veda, 2008, s. 130-163.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Vedec, politik a diplomat. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 5, č. 2 (2005), s. 19-22.
- FERENČUHOVÁ, Bohumila:** Vízie a diplomacia: Štefánik medzi vojnou a mierom (1914 – 1919). In: Ferenčuhová, Bohumila: Francúzsko a slovenská otázka 1789 – 1989. Bratislava : Veda, 2008, s. 192-202.
- FUSKA, Ján:** Milan Rastislav Štefánik a vznik ČSR. In: Bojovník. Roč. 46, č. 22 (2001), s. 8.
- FUSKA, Ján:** Zásluha M. R. Štefánika pri vzniku ČSR. 1. Organizovanie čs. légii; 2. – 3. Spomienky čs. legionára v Rusku Jána Huja; 4. Spomienky čs. legionára v Taliansku Jozefa Mokrého; 5. Spomienky amerického Slováka francúzskeho legionára Jozefa Sagana. In: Bojovník. – Roč. 45, č. 25 – 26 (2000), s. 6; roč. 46, č. 1 – 3 (2001), s. 6.
- HRONSKÝ, Marián:** S podporou krajanského zahraničia. Vznik Česko-slovenskej národnej rady v Paríži v roku 1916. In: Národný kalendár 2006. Martin : Matica slovenská, 2005, s. 126-128.
- HRONSKÝ, Marián:** V ošiali vojny. Generál Milan Rastislav Štefánik 1.-2. In: Obrana. – Roč. 7, č. 15-16 (1999), s. 11, 5 : fotogr.
- CHOVANČIKOVÁ, I.:** Milan Rastislav Štefánik (21. 7. 1880 – 4. 5. 1919). In: Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 12-15 : obr.
- KACÍREK, Luboš:** Milan Rastislav Štefánik – kalendárium. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 29.
- KOPECKÝ, Peter:** Rumunská misia Milana Rastislava Štefánika. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 2 (2002), s. 33.
- KOPECKÝ, Peter:** Vojenská misia generála Milana Rastislava Štefánika v Rumunsku vo svetle rumunských a francúzskych archívnych dokumentov. In: Historický časopis. – Roč. 52, č. 4 (2004), s. 689-698.
- KOSATÍK, Pavel:** Apoštol zrodu štátu Milan Rastislav Štefánik. In: Týden. – Roč. 11, č. 32 (2004), s. 62-63.
- KOSATÍK, Pavel:** Štefánik, obtížný zakladateľ. In: Lidové noviny. – Roč. 16, č. 251 (2003), s. 13-14.
- KOVÁČ, Dušan:** Celoživotný zápas s osudom i so sebou – obdivuhodná vôľa hnala M. R. Štefánika za novými a náročnými cieľmi. In: Verejná správa. – Roč. 57, č. 14 (2002), s. 26-27.
- KOVÁČ, Dušan:** M. R. Štefánik. (Zamyslenie nad jeho celoživotným zápasom s osudom i so sebou pri príležitosti 85. výročia vzniku ČSR). In: Bradlo – občasník Spoločnosti M. R. Štefánika, 2003, č. 32-33, s. 19-20.
- KOVÁČ, Dušan:** Štefánik, Janin a historické vedomie. In: Dilema. – Č. 6 (2000), s. 32-35.

- KOVÁČ, Dušan:** Štefánikovo talianske memorandum z apríla 1916. In: Historický časopis. – Roč. 48, č. 3 (2000), s. 517-533.
- KOVÁČ, Dušan:** Zápas o generála z Košarísk. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 5, č. 2 (2005), s. 28-29 : fotogr.
- KOVÁČ, Dušan:** Zasvätil svoj život vyššiemu ideálu. M. R. Štefánik: „Česi a Slováci sú skutočne slobodní... Mohol by som spokojne zomrieť“. In: Verejná správa. – Roč. 63, č. 24 (2008), s. 39-41 : fotogr.
- KŠIŇAN, Michal:** Milan Rastislav Štefánik a francúzska letecká misia v Srbsku. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 1 (2006), s. 46-56.
- KŠIŇAN, Michal:** Vedec – cestovateľ alebo agent francúzskej vlády? Predvojnové aktivity M. R. Štefánika. In: Historický časopis. – Roč. 56, č. 3 (2008), s. 443-459.
- MÁČE, Jan:** Anabáze ruských legií. Krize legií v Rusku a návrat domů. 90. výročí vzniku Československa a jeho armády, 5.-6. In: ATM – Armády, technika, militaria. – Roč. 40, č. 6 (2008), s. 66-70, 60-64 : fotogr.
- MACHO, Peter:** Milan Rastislav Štefánik (1880 – 1919). In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 6-7 : fotogr.
- MAJERCÁK, Juraj – NOVÁK, Viliam – OBUCH, Teodor:** Letecký životopis M. R. Štefánika. In: Obrana. – Roč. 9, č. 15-16 (2001), s. 8, fotogr.
- MAŤOVČÍK, Augustín:** Poznámky k biografii Milana Rastislava Štefánika. In: Milan Rastislav Štefánik. Muž slnka. Zborník príspevkov zo seminára organizovaného Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici a Krajskou hvezdárňou v Banskej Bystrici dňa 27. septembra 2000 pri príležitosti 120. výročia narodenia Milana Rastislava Štefánika. / Zost.: Šovčíková, Darina – Gallová, Mária. Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica, 2000, s. 12–16.
- MEŠKO, Marek:** Bojová a politicko-diplomatická činnosť M. R. Štefánika v Srbsku. In: Vojenská história. – Roč. 13, č. 1 (2009), s. 25-43 : fotogr., mp.
- MIKULA, Ludovít:** Generálove bojové lietadlá. 1.-3. In: Apológia. – Roč. 7, 1999, č. 5-7, s. 25-26, 27-28, 24-25, fotogr., nákr.
- NAGAYO, Susumu:** Nové poznatky z pobytu M. R. Štefánika v Japonsku (október – november 1918). In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 14-17 : fotogr.
- NAGAYO, Susumu:** Nové poznatky z pobytu Milana Rastislava Štefánika v Japonsku (október – november 1918). In: Historický časopis. – Roč. 56, č. 1 (2008), s. 137-145.
- ONDREJČEKOVÁ, Júlia:** História potrebuje dôslednú interpretáciu. Generál Štefánik je nielen slovenský patriot, ale aj francúzsky hrdina. In: Slovenská republika. – Roč. 7, č. 103 (6. 5. 1999), s. 6.
- PAVLŮ, Bohdan:** Neznáme spomienky na bohatiera. Uplynulo deväťdesiat rokov od tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika / Pripr.: Barica, Ján. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 60-61 : fotogr.
- PETRUF, Pavol:** Milan Rastislav Štefánik. Veľká osobnosť slovenských dejín. In: História. Nová revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 1, č. 1 (2001), s. 24-26, fotogr.
- PETRUF, Pavol:** Úradník hvezdárne v Paríži a francúzska zahraničná politika na stránkach Slovenských národných novín (1900 – 1919). In: Kultúra. – Roč. 2, č. 29-30 (1999), s. 14-15.
- RYDLO, Jozef M.:** Triumf M. R. Štefánika. In: Kultúra. – Roč. 2, č. 8 (1999), s. 7.
- STOPKA, Gustáv:** Príkladný syn Slovenska. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 11 (2007), s. 7.
- SUCHÝ, Vít:** Francúzsky generál so slovenským srdcom. In: Armáda. – Roč. 8, č. 7 (2000), s. 29-30, fotogr.

- SUCHÝ, Vít:** Ministri obrany Česko-Slovenska. Prvým bol M. R. Štefánik. In: Obrana. – Roč. 8, č. 17 (2000), s. 17, fotogr.
- SUCHÝ, Vít:** Vojak, diplomat a minister vojny generál Milan Rastislav Štefánik. In: Obrana. – Roč. 8, č. 10, (2000), s. 17, fotogr.
- ŠVIHRAN, Ladislav:** Srbská golgota. V zime roku 1915 utekali Srbi cez albánske hory pred frontom – medzi nimi aj M. R. Štefánik, vyše 70 000 z nich útrapy neprežilo. In: Plus 7 dní. Roč. 19, č. 14 (2009), s. 48-80 : obr.
- ŤAPAJOVÁ, Elena:** Diplomata a generál – čo nebolo v učebniciach. In: Slovenka. – Roč. 57, č. 18 (2004), s. 40.
- VIRCIGLIO, Cédric:** Milan Rastislav Štefánik a Francúzsko. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 8-10 : fotogr.
- ZALA, Boris:** Demokrat a vlastenec Štefánik. In: Literárny (dvoj)tyždenník. – Roč. 22, č. 17-18 (2009), s. 4-5.

ŠTEFÁNIKOVA OSOBNOSŤ, ODKAZ, TRADÍCIA, PAMIATKA, SYMBOLIKA

- ANDROVIČ, Štefan:** Štefánikovo Caproni. In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 75, č. 23 (1999), s. 26-27 : fotogr.
- BAHNA, Ján:** Pamätník Milana Rastislava Štefánika v Bratislave. In: Tvorba. – Roč. 19, č. 2 (2009), s. 41-42.
- BAHNA, Ján:** Pamätník Milana Rastislava Štefánika v Bratislave. In: Fórum architektúry. – Roč. 19, č. 5 (2009), s. 14.
- BARANOVÁ, Daniela:** Generál Milan Rastislav Štefánik – odkaz pre SNP. In: Milan Rastislav Štefánik. Muž slnka. Zborník príspevkov zo seminára organizovaného Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici a Krajskou hvezdárňou v Banskej Bystrici dňa 27. septembra 2000 pri príležitosti 120. výročia narodenia Milana Rastislava Štefánika. / Zost.: Šovčíková, Darina – Gallová, Mária. Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica, 2000, s. 37-39.
- DANEK, Ján:** Veľká cena Bradla. Bratislava : Slov. pedagogické nakl., 2004. – 55 s. : fotogr., res.
- ČUKAN, Karol:** Generál M. R. Štefánik vo svetle verejnej mienky. In: Obrana. – Roč. 17, č. 7 (2009), s. 30.
- FUSKA, Ján:** M. R. Štefánik v myšlienkach a obrazoch : M. R. Štefánik en pensées et en images : M. R. Štefánik through thoughts and pictures. Bratislava : Elán, 1999. – 131 s. : fotogr., mp.
- FUSKA, Ján** a kol.: M. R. Štefánik v myšlienkach a obrazoch : M. R. Štefánik en pensées et en images : M. R. Štefánik through thoughts and pictures. 2. upr. a dopl. vyd. Bratislava : Elán, [2009]. – 137 s. : fotogr.
- FUSKA, Ján:** Štefánik – Európan a Európska únia. In: Bojovník. Roč. 48, 2003, č. 10 (2003), s. 6, fotogr.
- FUSKA, Ján:** Vzkriesenie sochy M. R. Štefánika. In: Bojovník. Roč. 51, č. 15 (2006), s. 3.
- GREGUŠ, Peter:** Boj o odkaz slovenského Prométea. 120 rokov od narodenia Milana Rastislava Štefánika. In: Slovo. Politicko-spoločenský týždenník. Roč. 2, č. 30 (2000), s. 12.
- Hlásateľ** vŕeľudských zásad. Pred 85 rokmi zomrel M. R. Štefánik. In: Národná osveta. Roč. 14, č. 1-2 (2004), s. 11.
- HORNÁČEK, Viliam:** Štefánik ako kauza? In: Kultúra. – Roč. 11, č. 11 (2008), s. 5.
- HOŠTACKÝ, Tomáš:** Slovenské mýty. In: Kultúra. Roč. 7, č. 7 (2004), s. 16.

- HUSÁR, Jozef:** Štefánik v Alcossebre. In: Slovenka. – Roč. 58, č. 48 (2005), s. 48-49.
- CHUDOBA, Andrej:** Spomienka na M. R. Š. In: Slovenské národné noviny. Roč. 18, č. 14-15 (2007), s. 3.
- IVANIČKOVÁ, Margita:** Sila štátu stojí na vôli národa. Mohutné zhromaždenie na bradlianskej mohyle demonštrovalo jednotný názor Slovákov. In: Slovenská republika. – Roč. 7, č. 100 (3. 5. 1999), s. 1.
- JÁNOŠÍK, Peter:** Pútnické miesto národa – základný kameň Mohyly M. R. Štefánika. In: Extra plus. – Roč. 6, č. 5 (2006), s. 28-29 : fotogr.
- KAUTSKÝ, Emil Karol:** Štefánik ako symbol. In: Literárny (dvoj)týždenník. Roč. 22, č. 15-16 (2009), s. 10.
- KLIMOVÁ, Anna** a kol., zost.: Milan Rastislav Štefánik 1880 – 1919. Personálna bibliografia. Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica, 2000. – 304 s., pram., reg.
- KOLNÍK, V.,** zost.: Milan Rastislav Štefánik a obec Predmier v generačných vlnách času. Predmier : Obecný úrad, 1999. – 8 s.
- KOPEČNÝ, Ivan:** Miloval hviezdy a svoj národ. In: Literárny týždenník. Roč. 13, č. 19 (2000), s. 4.
- KRČMÁRIK, Radovan:** Mŕtvy Štefánik naďalej slúži legendám. In: Žurnál. Roč. 2, č. 21 (2008), s. 68-71 : fotogr.
- KRIŠŠ, Miroslav:** Štefánik mohol konkurovať Hlinkovi aj Benešovi. In: Dimenzie. – Roč. 5, č. 7-8 (2005), s. 64-68.
- KUBÁŇ, Ján:** Veľký syn a pýcha slovenského národa. In: Slovenské národné noviny. – Roč. 11, č. 19 (2000), s. 11.
- KUČEK, Martin:** Pamiatke M. R. Štefánika. In: Bojovník. – Roč. 49, č. 11 (2004), s. 2.
- KUČEK, Martin:** Pocty M. R. Štefánikovi. Pietne pripomenutie si 90. výročia tragickej smrti jedného z tvorcov československého štátu. In: Bojovník. – Roč. 54, č. 12 (2009), s. 2.
- KURINCOVÁ, Elena:** Kolokvium a výstava o M. R. Štefánikovi v Paríži. In: Múzeum. – Roč. 45, č. 2 (1999), s. 34-35.
- KUZMÍK, Daniel:** Rozbor osobného fondu Milana Rastislava Štefánika. In: Slovenská archivistika. – Roč. 35, č. 1 (2000), s. 30-48.
- LANŠTIAK, Jozef-Štefan:** Dielo M. R. Štefánika. Vedecká konferencia 4. mája 1999 (80. výročie tragickej smrti M. R. Štefánika). Košice : Voj. let. akadémie gen. M.R. Štefánika, 1999. – 24 s.
- LAVRINCOVÁ, Lenka:** Problematický slávnostný akt. In: Bojovník. Roč. 54, č. 12 (2009), s. 1-2.
- Lidé** vzpomněli na Štefánika. Praha a okolí (rk). In: Zemské noviny. – Roč. 10, č. 105 (2000), s. s. 13.
- MACHALA, Drahoslav:** Štefánik v Ríme. In: Literárny (dvoj)týždenník. – Roč. 18, č. 1-2 (2005), s. 8.
- MACHO, Peter:** Bohatýr i mučedník. Mýtus Milana Rastislava Štefánika. In: Dějiny a současnost. Roč. 30, č. 7 (2008), s. 14-16 : fotogr.
- MACHO, Peter:** Fenomén husitstva v životopisných textoch o Štefánikovi v medzivojnovom období. In: Husitský tábor. Supplementum 3. Sborník Husitského muzea. Jan Žižka z Trocnova a husitské vojenství v evropských dějinách. VI. mezinárodní husitologické sympozium Tábor 12. – 14. října 2004. – Tábor : Husitské muzeum, 2007, s. 169-179.
- MACHO, Peter:** Fetiš národnej mytológie. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 5, č. 2 (2005), s. 25-28 : fotogr.

- MACHO, Peter:** Potupil Hlinka Štefánikovu pamiatku? „Literová vojna“ v symbolickom boji o slovenského hrdinu. In: Historická revue. – Roč. 19, č. 5 (2008), s. 36-45 : fotogr.
- MACHO, Peter:** Prečo sa v Štefánikových životopisoch nespomína Beňovský? In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 7, č. 2 (2007), s. 36-37 : fotogr.
- MACHO, Peter:** „Ruky preč od nášho Štefánika!“ Hľadanie pravdy, alebo potupenie pamiatky národného bohatiera? In: Storočie škandálov. Aféry v moderných dejinách Slovenska / Zost.: Bystrický, Valerián; Roguľová, Jaroslava. Bratislava : Spoločnosť Pro Historia – Historický ústav SAV, 2008, s. 149-160.
- MACHO, Peter:** Štefánik a Kossuth ako symboly slovenského a maďarského nacionalizmu. Národný mýtus versus integrácia a dezintegrácia v stredoeurópskom priestore. In: Stredoeurópske národy na križovatkách novodobých dejín 1848 – 1918 / Zost.: Peter Švorc; Lubica Harbuľová – Prešov; Bratislava; Wien : Universum, 1999, s. 152-160.
- MACHO, Peter:** Štefánik ako symbol a mýtus v historickom vývoji. In: Slovenský národopis. Roč. 49, č. 3 (2001), s. 314-327.
- MALÁ, Zuzana:** Mýtizácia osobnosti Milana Rastislava Štefánika z hľadiska koncepcie mýtu Mircea Eliadeho. In: Malé dejiny veľkých udalostí v Česko(a)Slovensku po roku 1948, 1968, 1989 II. / Ed.: Profantová, Zuzana. Bratislava : Ústav etnológie SAV; Ústav pamäti národa, 2005, s. 122-134.
- MALÁ, Zuzana:** The Mythicisation of the Personage of Milan Rastislav Štefánik from the Standpoint of Mircea Eliadès Conception of Myth. In: The small history of great events in Czechoslovakia after 1948, 1968 and 1989. Bratislava 2006.
- MARKUŠ, Jozef:** M. R. Štefánik 1919 – 1999. In: Slovenské národné noviny. Roč. 10, č. 19 (1999), s. 1 a 3.
- MATUŠKA, Alexander:** Štefánik dnes. In: Tvorba. – Roč. 17, č. 4 (2007), s. 19 : fotogr.
- MICHÁLEK, J.:** Milan Rastislav Štefánik v spomienkovom rozprávaní. In: Studia academica Slovaca 28. Bratislava : Stimul, 1999, s. 110-119.
- MRAVCOVÁ, Ivana:** Pietna spomienka na generála M. R. Štefánika – 86. výročie tragickej smrti. In: Svedectvo. – Roč. 14, č. 6 (2005), s. 12-13.
- NAGAYO, Susumu:** Záhada Štefánikových fotografií v Japonsku. In: Historická revue. – Roč. 12, č. 8 (2001), s. 28-29, fotogr.
- NOVOTA, Mikuláš:** K odkazu národného hrdinu. In: Slovenské národné noviny. Roč. 13, č. 9 (2002), s. 3.
- PACNER, Karel:** Voják a milovník měl dar společenského apoštolátu. In: Mladá fronta Dnes. – Roč. 10, č. 103 (1999), s. 6.
- PETRAŠKO, Ľudovít:** Hromada bronzu, travertínu a betónu. Dobové ohlasy na Štefánikov pomník v Bratislave. In: Kultúra. – Roč. 11, č. 4 (2008), s. 5.
- PETRUF, Pavol:** Národné noviny o M. R. Štefánikovi. Čím je Achilles, čím Hektor vedľa neho? In: Historická revue. – Roč. 10, č. 8 (1999), s. 14-15, fotogr.
- PODRACKÁ, Dana:** Pocta Milanovi Štefánikovi. In: Slovenské pohľady. – Roč. 4+115, č. 5 (1999), s. 81-85.
- PODUŠELOVÁ, Gabriela:** Štefánik opäť v Slovenskom národnom múzeu. In: Múzeum. -Roč. 51, č. 4 (2005), s. 32-33.
- RAJCHL, Rostislav:** Já chci být občanem světa. Spoluzakladateľ štátu M. R. Štefánik zemrel pred päťdesiatimi rokmi. In: Mladá fronta Dnes. – Roč. 15, č. 102 (2004), s. 7.
- SEDLÁK, Juraj:** Štefánikove nové krídla. Repliku lietadla rekonštruujú v Leteckých opravovniach v Trenčíne. In: Bojovník. – Roč. 47, č. 14 (2002), s. 7, fotogr.

- SCHNEIDER-TRNAVSKÝ, Mikuláš:** Aký bol Milan. In: Slovenské pohľady. Roč. 4+116, č. 7-8 (2000), s. 203-208.
- SCHNEIDER-TRNAVSKÝ, Mikuláš:** Spomienky na Štefánika. In: Historická revue. – Roč. 17, č. 1 (2006), s. 12-13 : fotogr.
- SLOVÁK, Emil** a i.: Zlomené krídla Milana Rastislava Štefánika. Ako vidíme M. R. Štefánika dnes? In: Fakty. – Roč. 6, č. 18 (1999), s. 12-13.
- SOCHA, P. R.:** Národná manifestácia na Bradle. In: Slovenské národné noviny. Roč. 10, č. 19 (1999), s. 2 : fotogr.
- Socha Štefánika už stojí pri Dunaji (mi, dot, mp).** In: Sme. – Roč. 17, č. 91 (21. 4. 2009), s. 2.
- STANOVÁ, Mária – ŠEĎOVÁ, Božena:** Generál Dr. Milan Rastislav Štefánik. (Výberová bibliografia). In: Vojenská história. – Roč. 3, č. 2 (1999), s. 145-161.
- STANOVÁ, Mária:** Výstava a konferencia o M. R. Štefánikovi. In: Vojenská história. – Roč. 3, č. 1 (1999), s. 139-142.
- ŠABÍK, Vincent:** Milan Rastislav Štefánik. Historická legitimita osobnosti. In: Literika. – Roč. 4, č. 3 (1999), s. 19-29.
- ŠALDA, F. X.:** Osobnosť Milana Štefánika. In: Slovenské pohľady na vedu, umenie a literatúru. – Roč. 4+115, č. 5, 1999, s. 77-80.
- ŠALDA, F. X.:** Štefánik bol dobrý Slováčok. In: Mosty. – Roč. 8, č. 18 (1999), s. 3 : obr.
- ŠKOVIEROVÁ, Barbara:** Štefánik v zborníku. In: Národná Obroda. – Roč. 10, č. 297 (27. 12. 1999).
- TOMÍK, František:** Obrazopis sveta a neznáme mohyly Milana Rastislava Štefánika. In: DiGi revue. – Roč. 1, č. 6 (2005), s. 9.
- VAGOVIČ, Marek:** Slováčok, na ktorého môžeme byť právom hrdí, generál Milan Rastislav Štefánik. In: Sme. – Roč. 7, č. 101 (4. 5. 1999), s. 4.
- VANOVIČOVÁ, Zora:** Milan Rastislav Štefánik v ústnej tradícii na Slovensku. In: Slovenský národopis. Roč. 49, č. 3 (2001), s. 328-340.
- VÁROŠ, Milan:** Osudy Štefánikových sôch. In: Národný kalendár 2008. Martin : Matica slovenská, 2007, s. 184.
- VELIKÝ, Ivo:** Štefánikova spoločnosť. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 26-27 : fotogr.
- VELIKÝ, Ivo:** Štefánikovské atribúty v Trenčíne. Trenčín : Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika, 2007, 93 s.
- VITKO, Pavol:** Spomienka na Bradle. In: Obrana. Roč. 12, č. 10 (2004), s. 29.
- VITKO, Pavol:** Spomienka vo francúzskom Medoune. In: Obrana. Roč. 17, č. 6 (2009), s. 16.
- Využívaný a zneužívaný (pg).** In: Plus 7 dní. Roč. 19, č. 6 (2009), s. 20-22 : obr.
- WEISSOVÁ, Ivana:** Velikán slovenského národa. Obrazový archív Milana Rastislava Štefánika vo fondoch MS. In: Národná osвета. – Roč. 9, č. 6 (1999); príl.: Slovenská kronika. – Roč. 3, č. 2 (1999), s. 13-14
- ZABLOUDILOVÁ, Jitka:** Generál M. R. Štefánik. In: Historie a vojenství. – Roč. 48, č. 3 (1999), s. 682-683.

FENOMÉN TRAGÉDIE

- AMBRUŠ, Václav:** Pribudla ďalšia hypotéza o údajnej samovražde M. R. Štefánika. In: Bojovník. – Roč. 47, č. 13 (2002), s. 7, fotogr.

- BODNÁR, Juraj:** Bol na Štefánika spáchaný atentát? In: Svedectvo. – Roč. 15, č. 4 (2006), s. 5.
- ČULEN, Konštantín:** Zločin vo fundamente. Bratislava : Lúč – Ústav dejín kresťanstva, 2009. – 46 s. faksim.
- HAMBOR, Jozef:** Odhalenie umlčanej pravdy o „tragickej smrti“ generála Milana Rastislava Štefánika. In: Slovenské národné noviny. Roč. 11, č. 25 (2000), s. 8.
- HUDÁK, Štefan:** Posledná Štefánikova cesta. In: Slovenské národné noviny. Roč. 14, č. 11 (2003), s. 7.
- HUSÁR, Jozef:** Musel Štefánik zahynúť? Za osemdesiat rokov sme nedokázali rozlúštiť tajomstvo havárie národného hrdinu. In: Slovenská republika víkend. – Roč. 6, č. 17/99 (1999), s. 3.
- HUSÁR, Jozef:** Musel generál M.R. Štefánik zahynúť? Fakty, svedectvá, dokumenty. Bratislava : Jozef Husár, 2000. – 176 s. : fotogr., mp., dok.
- HUSÁR, Jozef:** Prečo zomrel Štefánik. In: Žurnál. – Roč. 1, č. 11 (2007), s. 70-71.
- KOPEČNÝ, Ivan:** Prečo musel zomrieť Milan Rastislav Štefánik? In: Slovenské pohľady. Roč. 4+116, č. 7-8 (2000), s. 203-208.
- KOPEČNÝ, Ivan:** Prečo musel zomrieť Milan Rastislav Štefánik? In: Kultúra. – Roč. 2, č. 19 (1999), s. 7.
- KOTTRA, Tomáš:** Smrť Milana Rastislava Štefánika. In: Sme. – Roč. 15, č. 102 (4. 5. 2007), s. 4.
- MACHO, Peter:** Štefánikova smrť – koniec alebo začiatok veľkého príbehu? In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 18-19 : fotogr.
- MASARYKOVÁ, Marta:** Z denníka pobočníka M. R. Štefánika In: Historická revue. – Roč. 14, č. 3 (2003), s. 24-26, fotogr.
- NOVOTA, Mikuláš:** Podivné očakávanie hrdinu. In: Slovenské národné noviny. – Roč. 10, č. 19 (1999), s. 6-7 : fotogr.
- NOVOTA, Mikuláš:** Predzvesť Štefánikovej tragédie. In: Slovenské národné noviny. – Roč. 10, č. 18 (1999), s. 6-7 : fotogr.
- PALOVČÍKOVÁ, Martina:** Štefánika nezastreli. Tajné dokumenty nepotvrdili verziu strelby na generálovo lietadlo. In: Plus 7 dní. Roč. 10, č. 33 (1999), s. 36-38.
- Poslední let Štefánika.** Historické otázky (lup). In: Magazin 2000. – Roč. 12, č. 9 (2005), s. 28-30.
- PROKOPOVÁ, Michaela:** Prezident Beneš prý o Štefánikův život neusiloval. Historikové ve světle nových důkazů zkoumají, proč zahynul jeden ze zakladatelů ČSR. In: Lidové noviny, 7. 8. 1999, s. 8.
- REMIÁŠOVÁ, Alžbeta:** Posledný Štefánikov let. Štefánikova smrť pred deväťdesiatimi rokmi: nehoda, vražda alebo omyl? In: Slovenka. – Roč. 62, 19 (2009), s. 74-75.
- STEKLÝ, Karol:** Letec Štefánik a Caproni. Trenčín : Karol Steklý, 2001. – 61 s. : fotogr., sch.
- TIKOVSKÝ, Václav:** Štefánikova katastrofa osmdesát let poté. In: Reflex. – Roč. 10, č. 18 (1999), s. 10-11 : fotogr.
- TKÁČ, Marián:** Prečo zahynul? Pred 90 rokmi sa generál Štefánik zrejme stal obeťou.... In: Extra plus. – Roč. 9, č. 5 (2009), s. 16-17.
- VARGA, Ladislav:** Tajomstvá života a smrti M. R. Štefánika. Žilina : Knižné centrum, 2005.

Spracovala B. Šeďová

OBSAH ROČNÍKA VOJENSKEJ HISTÓRIE 2009

ŠTÚDIE

BAKA, I.: Pozadie neprijatej demisie ministra národnej obrany gen. I. tr. Ferdinanda Čatloša v januári 1941	3/2009/3
DRŠKA, R.: Mesto Skalica v čase Tököliho povstania. Vojensko-spoločenské aspekty rokov 1680 – 1684.	4/2009/3
HAUSNER, G.: Uhorská vojenská literatúra v 17. storočí.	4/2009/91
HURBANIČ, M.: Desať dní, ktoré otriasli Konštantínopolom Pribeh avarského obliehania z roku 626 (I.)	1/2009/3
HURBANIČ, M.: Desať dní, ktoré otriasli Konštantínopolom. II. časť. Pribeh avarského obliehania z roku 626.	2/2009/3
KLEIN, B.: Budovanie obranných systémov na území Slovenska do konca stredoveku.	2/2009/26
MANČEV, K.: Nacionálne problémy a protiklady nacionalizmu na Balkáne ku koncu 20. storočia.....	2/2009/71
MEŠKO, M.: Bojová a politicko-diplomatická činnosť M. R. Štefánika v Srbsku.....	1/2009/25
MIČIANIK, P.: Posledné útočné akcie slovenskej Rýchlej divízie na Kaukaze	4/2009/32
MIČIANIK, P.: Rýchla divízia v nemeckej ofenzíve na Rostov	2/2009/43
SCHVARC, M.: „Úderka a výchovný nástroj hnutia“ – Freiwillige Schutzstaffel – dobrovoľné ochranné oddiely Deutsche Partei“.....	1/2009/44
SZEGHY, A. V.: Ku vzniku a začiatku činnosti karpatskej skupiny maďarského kráľovského honvédstva roku 1941.	3/2009/16
ŠTAIGL, J.: Účasť čs. armády na odmínovaní Slovenska po druhej svetovej vojne	3/2009/31
VANĚK O.: Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR v rokoch 1941 – 1945	4/2009/56

DOKUMENTY A MATERIÁLY

BAKA, I. – MEŠKO, M.: Správy o študijnej ceste slovenských dôstojníkov po Nemecku a okupovaných krajinách v auguste a septembri 1940.	4/2009/100
DUBÁNEK, M.: Sovetský pevnostný kanón ráže 45 mm v Československu.	3/2009/101
HAUSNER, G.: Uhorská vojenská literatúra v 17. storočí.	4/2009/91
LAMOŠ, R.: Tanková taktika v Normandii z pohľadu nemeckého generála Heinza Wilhelma Guderiana.....	1/2009/121
LAMOŠ, R.: Tanková taktika v Normandii z pohľadu nemeckého generála Geyra von Schweppenburga.....	1/2009/130

MANÁK, M.: Zostavenie systému kontroly v okupovanom Nemecku.	2/2009/97
MICHÁLEK, S.: Operácia „Hidden documents“, resp. prípad „Štěchovice“.	4/2009/131
PEJS, O.: Váleční zajatci, partyzáni a civilní obyvatelstvo ve vybraných rozkazech slovenských velitelů na východní frontě (1941 – 1943).....	1/2009/74
ŠUMICHRAST, P.: Slovenské Savoie Marchetti SM-84 Bis v dokumentoch (1939 – 1945). 2. časť.....	1/2009/86
ŠUMICHRAST, P.: Správa o Továrni na dopravné prostriedky v Trenčianskych Biskupiciach (1945).	3/2009/77
TURZA, P.: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. II. Samohybné delo 75/40 N.	2/2009/120
TURZA, P.: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. IV.....	4/2009/126
TURZA, P.: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. III. 88mm samohybný protitankový kanón vz. 43 N.....	3/2009/96
TURZA, P.: Trofejné samohybné delá vo výzbroji čs. armády. I.....	1/2009/139
UHRIN, M.: Pancierovky v slovenskej a povstaleckej armáde.	3/2009/60
VONDROVSKÝ, I.: Zátarasy z roku 1945 na slovensko-moravském pomezí.	2/2009/107
ZAŤKOVÁ, J.: Útek generála /Dokumenty k okolnostiam útoku generála Lavra Georgijeviča Kornilova z rakúsko-uhorského zajatia/.	1/2009/67

SPOMIENKY

PETRAŠKO, L.: Spomienky vystaňovalca Karola Maníka na prvú svetovú vojnu.....	3/2009/110
--	------------

PERSONÁLIE

ŠMIHULA, D.: Zabudnutý osud poručíka duchovnej služby Michala Vyšného.	3/2009/125
--	------------

VOJENSKÉ MÚZEJNÍCTVO

REICHL-HAM, C.: Vojenské historické múzeum vo Viedni.	3/2009/141
--	------------

VOJENSKÉ ARCHÍVNICTVO

ONDRUŠ, M.: Správa o spracovaní časti archívneho fondu Vojenské veliteľstvo Východ vo VHA Bratislava a vydanie 1. dielu inventára.	3/2009/159
ZAŤKOVÁ, J.: Správa o spracovaní archívneho fondu – veliteľstvo VI. zboru vo VHA Bratislava.	1/2009/147

RECENZIE

CSÉFALVAY, F. a aut. kol.: Vojenské dejiny Slovenska V. zv. 1939 – 1945.. (V. Bystrický)	2/2009/131
DEJMEK, J.: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část první. Revolucionář a demokrat (1884 – 1935). (F. Vrábek).	2/2009/127

FRIEDL, J.–JIRÁSEK, Z.: Rozpačité spojenectví. Československo-polské vztahy v letech 1945-1949. (M. Garek)	2/2009/135
HAZUCHA, M....Úspěšní 40 rokov. (P. Bučka).....	1/2009/151
SORBY, R. K.: Blízky východ v medzinárodnej politike (1918 – 1945). (V. Bystrický).....	3/2009/ 161
ŠTEFANSKÝ, M.: Studená vojna, Slovensko 1946-1954. (V. Varinský)	3/2009/163
Z RODINNEJ KRONIKY VILIAMA ŠIMKU St. /Zost. Rudolf Ďuriš/. AKO SME BOJOVALI PROTI RUSOM ZA PRVEJ SVETOVEJ VOJNY. /Zost. Rudolf Ďuriš/. (V. Varinský).....	1/2009/148

ANOTÁCIE, GLOSŤ

BENAMOU, G.-M.: Mníchovský príznak. (L. Jančo)	3/2009/171
BLAŽEK, P.(ed.): A nepozdvihne meč... Odpírání vojenské služby v Československu 1948 – 1989. (B. Šeďová).....	2/2009/147
DUFFACK, J.J.: Štefánik a Československo. (P. Jašek).....	3/2009/169
FLORI, J.: Rytíři a rytířství ve středověku. (J. Zaťková)	3/2009/168
GILBERT, M.: Vůle lidu. Winston Churchill a parlamentní demokracie. (J. Zaťková)	4/2009/153
HALDON, J.: The Byzantine wars (<i>Byzantské vojny</i>).	2/2009/139
HASKINS, Ch.: H.: Normani v evropských dejinách. (M. Konečný)	4/2009/151
HINDLEY, G.: Saladin a počátky džihádu. (M. Konečný)	3/2009/167
HORČIČKA, V.: Vztahy Rakousko-Uherska a Spojených států amerických v období první světové války. (J. Zaťková)	1/2009/162
KALNÝ, S.: Zabudnite na Kocha. (B. Šeďová).....	3/2009/173
LACKO, M.: Slovenské národné povstanie 1944. (L. Jančo)	2/2009/146
MEIER, M.: Justinian. Život a vláda východořímského císaře. (M. Konečný)	4/2009/150
MIKLOŠÍK, F.: Vzpomínání na šedesát let života s vojenskou geografickou službou. (J. Nižňanský)	1/2009/161
MOROZOV, S. V.: Polsko a Československo v evropských vztazích 1933–1939. Jak stoupenci Pilsudského bojovali za nové uspořádání Evropy. (L. Jančo)	4/2009/155
NĚMEČEK, J.: Soumrak a úsvit československé diplomacie. 15. březen 1939 a československé zastupitelské úřady. (L. Jančo)	4/2009/154
PETRÁŇ, J.: Dvacáté století v Ouběnicích. Soumrak tradičního venkova. (L. Jančo)	3/2009/171
PAXTON, R.O.: Anatomie fašismu. (J. Zaťková)	1/2009/165
RUSH, R.: Americká pěchota za 2. světové války. (M. Meško)	4/2009/156
SZABÓ, M.: Rasa a vůla. Alfred Rosenberg a mýtus 20. storočia. (D. Šabo).....	1/2009/164
VANĚK, P.: Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951 – 1955. (L. Jančo).....	3/2009/174
VOGELTANZ, J.: Malý slovník starého vojenského názvosloví. (P. Valachovič).....	1/2009/160
ZAVADIL, R.: Vojenské automobily Tatra v letech 1918 až 1945. Tatra military vehicles from 1918 to 1945. Nákladní a speciální automobily. Trucks and special vehicles. (P. Chorvát)	2/2009/144

BIBLIOGRAFIA

Generál M. R. Štefánik – diplomatická a vojenská činnosť v publikačnej tvorbe posledného desaťročia. Výberová bibliografia (1999 – 2009). (B. Šeďová).....4/2009/159
Vojenské dejiny Slovenska. Výberová bibliografia. XIV – 2006. (B. Šeďová)1/2009/167

KRONIKA

Boje o Dargov. (M. Meško).2/2009/149
9. medzinárodná konferencia Pracovnej skupiny pre vojenskú históriu v Bukurešti.(M. Meško)2/2009/150

UPOZORNENIE REDAKCIE

Odvzdávanie rukopisov

Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajúte, resp. posielajte zásadne na disketách v textových edito-roch Word 6.0, Word 97, v iných len na základe dohovoru. **Poznámky je potrebné uvádzať pod čiarou, nie až za text štúdie.** K diskete je potrebné priložiť jeden tlačенý exemplár príspevku. K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu, číslo účtu a telefonický kontakt a e-mail.

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Poznámkový aparát a citovanie

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690, ktorá obsahuje aj Národnú prílohu, je potrebné pri citáciách rešpektovať aspoň jej základné zásady. Na ulahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

Pri písaní poznámok k textom je potrebné používať príslušnú funkciu programu WORD na vkladanie poznámok po čiarou – nie písať ich dozadu za text štúdie.

¹ VÁROŠ, M.: Posledný let generála Štefánika. Bratislava : International, 1994, s. 56.

² PEJSKAR, J., ed.: Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981. B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ ŠPIRKO, D. – LUPTÁK, M.: Obrana bratislavského predmestia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In: Vojenská história, roč. 6, 2002, č. 1, s. 9-10.

⁴ DEIGHTON, L.: Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque. Prel. Z. Kárník. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵ PEJSKAR, ref. 2, s. 97.

- v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref. 2, s. 93.
- autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, D. a i. (a iní) alebo ŠPIRKO, D. et al. (et alii)
- v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha; Bratislava : Argo; Concordia, 1999
- údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu
- Skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v edíciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj číslo.
- pri odkaze na archívny prameň uvádzať skratky: f. (nie fond)
 - šk. (ako škatuľa, nie krabica)
 - č. j. (s medzerou)
 - VÚA-VHA Praha, f.....; pozri tiež PEJS, O:...
 - Tamže, s. 8. (nie tamtiež)

Čísla poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ^{4/}

Adresa redakcie: Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

tel.: 02/48 207713

E-mail: stanovam@mod.gov.sk

**Redakčná rada si vyhradzuje právo na základe vyžiadaných odborných posudkov rozhodnúť o uve-
rejnení, prípadne vrátení príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.**

AUTORI ČÍSLA

Mgr. Richard DRŠKA, Záhorské múzeum Skalica, Námestie slobody 13, 909 01 Skalica

PhDr. Pavel MIČIANIK, M.A., PhD., Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, Cesta na amfiteáter 1, 974 01 Banská Bystrica

Pplk.v.v., PhDr.Oldřich VANĚK, CSc., Vrbická 1894/18, 03 101 Liptovský Mikuláš

PhDr. Gábor HAUSNER, A Hadtörténeti intézet és Múzeum folóirata, 2 – 4 Kapisztrán tér
1014 Budapest, Maďarská republika

PhDr. Igor BAKA, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Marek MEŠKO, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Pplk. v.z., Dr. Peter TURZA, Vojenské historické múzeum, P.O. Box A-9, Orviská cesta,
921 01 Piešťany

PhDr. Slavomír MICHÁLEK, DrSc., Histrický ústav SAV, Klemensova 19, 813 64 Bratislava

OZNÁMENIE

o vzniku občianskeho združenia **Pro Militaria Historica**

V snahe prispieť k podpore rozvoja slovenskej historickej vedy v oblasti vojenskej histórie vzniklo občianske združenie Pro Militaria Historica. Jeho ambíciou je podieľať sa na zlepšovaní súčasných podmienok vedeckej práce, predovšetkým pokiaľ ide o technické zabezpečenie vedeckého výskumu a popularizácie dosiahnutých výsledkov medzi širšou verejnosťou.

Dňa 4. decembra 2009 bola Pro Militaria Historica zaregistrovaná v Centrálnom registri právnických osôb a je oprávnená sa uchádzať o 2% daň fyzických, alebo právnických osôb za rok 2009. Potenciálnym záujemcom o členstvo v tejto organizácii, ako aj o poukázanie uvedeného finančného príspevku, predstavenstvo občianskeho združenia vopred ďakuje.

ÚDAJE

Názov: Pro Militaria Historica

Právna forma: občianske združenie

IČO: 421 74 139

Sídlo: Krajná 27, 821 04 Bratislava

Názov banky: Československá obchodná banka, a.s. (ČSOB)

Číslo účtu: 10006-146111010/7500

Záujemcovia o členstvo v o.z. Pro Militaria Historica, resp. priaznivci vojenských dejín Slovenska, môžu žiadať bližšie informácie na týchto telefónnych číslach:

02/4363 7925, 02/4820 7722, 0904/283 870, 0905/851 978

Emailový kontakt: militaria.historica@centrum.sk

OBSAH

Štúdie

DRŠKA, Richard: Mesto Skalica v čase Tököliho povstania.

Vojensko-spoločenské aspekty rokov 1680 – 16843

MIČIANIK, Pavel: Posledné útočné akcie slovenskej Rýchlej divízie na Kaukaze..... 32

VANĚK Oldřich: Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR
v rokoch 1941 – 1945..... 56

Dokumenty a materiály

HAUSNER, Gábor: Uhorská vojenská literatúra v 17. storočí..... 91

BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Správy o študijnej ceste slovenských dôstojníkov po
Nemecku a okupovaných krajinách v auguste a septembri 1940..... 100

TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. IV. 105 mm
samohybná húfnica vz. 18/40 N..... 126

MICHÁLEK, Slavomír: Operácia „Hidden documents“, resp. prípad „Štěchovice“ 131

Anotácie, glosy..... 150

Bibliografia..... 159

INHALT

Studien

DRŠKA, Richard: Die Stadt Skalica zurzeit Tökölis Aufstandes.

Militärisch-geschichtliche Aspekte der Jahren 1680 – 1684.....3

MIČIANIK, Pavel: Die letzten Angriffsunternehmen der slowakischen „Schnellen Division“ in Kaukasus. Der letzte Angriff auf Tuapse 32

VANĚK, Oldřich: Auswahl und Vorbereitung der Kader für spezielle Operationen aus der UdSSR in den Jahren 1941 – 1945..... 56

Dokumente und Materialien

HAUSNER, Gábor: Ungarische Militärliteratur im 17. Jahrhundert..... 91

BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Berichte über die Studienreise der slowakischen Offiziere durch Deutschland und besetzte Länder im August und September 1940..... 100

TURZA, Peter: IV. 105 mm SELbstfahr-Panzerabwehrkanone Muster 18/40 N 126

MICHÁLEK, Slavomír: Das Unternehmen „Hidden documents“, bzw. der Fall „Štěchovice“ 131

Annotation, Glossen..... 150

Bibliographien 159

CONTENTS

Studies

- DRŠKA, Richard: Skalica- the town during Tököli uprising.
(Military social aspects during the period of 1680 – 16843
- MIČIANIK, Pavel: The last attacks of the Slovak fast Division at Caucasus 32
- VANĚK Oldřich: The recruitment and preparation of the professionals for special
operations with the USSR in 1941 – 1945..... 56

Documents and Materials

- HAUSNER, Gábor: Hungarian military literature in 17th century..... 91
- BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Reports on the study tour of Slovak officers
throughout Germany and the occupied countries in August and September 1940..... 100
- TURZA, Peter: IV. 105 mm Trophy automotive cannons 18/40 N..... 126
- MICHÁLEK, Slavomír: Operation „Hidden documents“, i.e.: Case: „Štěchovice“ 131

Annotations, Glossen..... 150

Bibliography..... 159

Vojenská história 4/2009

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo

Vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave
v spolupráci s Ministerstvom obrany SR

Editor a šéfredaktor: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Výkonná redaktorka: Mgr. Mária Stanová

Grafická úprava: Dušan Babjak

Redakčná rada: PhDr. Vladimír Segeš, PhD. (predseda), PhDr. Vojtech Dangl, CSc. (podpredseda), PhDr. Igor Baka, PhD., PhDr. Valerián Bystrický, DrSc., PhDr. František Cséfalvay, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc., PhDr. Marián Hronský, DrSc., Mgr. Peter Kralčák, PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., plk.gšt. Dr. Jaroslav Nižňanský, PhD., PhDr. Jan Štaigl, CSc., pplk. PhDr. Peter Šumichrast, PhD., doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.

Medzinárodný redakčný kruh: Dr. István Janek, PhD. (Budapest), Mgr. Mateusz Gniazdowski (Warszawa), PhDr. Jiří Rajlich (Praha), Dr. László Szarka, CSc. (Budapest), Dr. Martin Zückert (München)

Vychádza štyrikrát ročne.

Rozširuje Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Kontaktné emailové adresy: sedovab@mod.gov.sk

stanovam@mod.gov.sk

Tel. kontakt: +421/2/4820 7713, 4820 7703

Fax: + 421/2/48207719

Schválené do tlače dňa: 14. 12. 2009

EV 734/08

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: OPS ÚLog S MO SR, Kutuzovova 8, Bratislava

Na obálke: Na fotografii je zobrazená socha generála M. R. Štefánika od českého akademického sochára Bohumila Kafku, ktorá bola odhalená v Bratislave roku 1938 na mieste bývalého korunovačného vršku pri Dunaji.